

למדנו במשנה ש'לעולם שוחטין' כלומר שלעולם מותר לשחוט ולאכול. ומבררת הגמרא לאיזה צורך כתבה כן המשנה, הרי כבר למדנו שמותר לכל לשחוט¹³¹? אמר רבה, רבי ישמעאל היא, ששנינו בברייתא, נאמר: "כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר" רבי ישמעאל אומר, הכתוב בא לומר שכשיבואו לארץ יוכלו לאכול בשר לתאותן בלא שום הקרבה. שכשהיו במדבר משהוקם המשכן נאסר להם בשר תאוה ואכלו רק שלמים¹³², משנכנסו לארץ ונתרחקו מהמזבח, למדים ממקרא זה שמותר להם לזבוח בשר לתאותן ויאכלו. ולזה אמר רבה, שאולי לאחר שגלו יחזרו לאיסורם הראשון? לכך שנינו 'לעולם שוחטין' שגם לאחר החורבן מותר לשחוט ולאכול בשר תאוה.

שאל רב יוסף, אם המשנה באה ללמד על היתר אכילה ולא על איסור שחיטה, הרי היה לכתוב 'לעולם שוחטים ואוכלים'? ועוד, כיצד היה מקום לומר שיחזרו לאיסורם הראשון. הרי כל מה שנאסרו לשחוט לבשר תאוה במדבר זה משום שהיו קרובים למזבח. ומה שהותרו לאחר שבאו לארץ כיון שהתרחקו מהמקש, ואחר שגלו ודאי שיוכלו לשחוט בשביל בשר תאוה?

איסור נחירה וחיוב שחיטה לאחר החורבן
אלא אמר רב יוסף, זו שיטת רבי עקיבא, ששנינו בברייתא, נאמר: "כי ירחק ממך המקום וכו' וזבחת מבקרד ומצאנד", רבי עקיבא אומר, במדבר הותר להם לאכול בשר מבהמה שהומתה על ידי נחירה שקורעה לאורכה מנחיריה ועד החזה, והכתוב בא ללמד שמשנכנסו לארץ נאסר להן בשר על ידי נחירה אלא בשחיטה. ועל כך אמר רב יוסף, שהיה מקום לומר שלאחר החורבן כשגלו יחזרו להתירם הראשון לאכול בשר על ידי נחירה? לכך שנינו 'לעולם שוחטים'.

131 שכן כבר שנינו ברישא 'הכל שוחטין' רבות את כל אלו שראוין לשחוט, כגון כותי ומומר, וטמא בחולין. רש"י.

132 שלא יכלו לאכול אלא בשר שלמים, ואם היו שוחטין בלא קרבן – היו ענושים כרת, שנאמר: "ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו'". רש"י.

ומבארת הגמרא, שנחלקו האם היו צריכים היתר לאכול בשר תאוה. רבי עקיבא סבר שבשר תאוה לא נאסר כלל¹³³, ולכן הכתוב לא נצרך להתירו. ורבי ישמעאל סבר, בשר נחירה לא הותר כלל, ולכן הכתוב בביאת הארץ בא להתיר להם לאכול בשר תאוה.

שואלת הגמרא, לרבי ישמעאל מובן הכתוב: "ושחט את בן הבקר וכו'" שכן גם במדבר לא הותר להם אלא בשחיטה. אלא לרבי עקיבא היו יכולים גם בנחירה? עונה הגמרא, שקדשים היו צריכים שחיטה. עוד שואלת הגמרא, לרבי ישמעאל הכתוב "הצאן ובקר ישחט להם" מלמד שגם במדבר לא הותר להם נחירה. אבל לרבי עקיבא היה צריך להיות כתוב "ינחר"? עונה הגמרא, נחירה שלהם זו היא שחיטתם.

אין חיוב כיסוי הדם בנחירה עוד שואלת הגמרא, לרבי ישמעאל מובן מה ששינינו במשנה לקמן, השוחט ונתנבלה בידו כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה, והנוחר, והמעקר סימנים, פטור מלכסות. אלא לרבי עקיבא מדוע פטור מלכסות, הרי במדבר שהיה מותר להם לנחור היו חייבים בכיסוי, ומדוע שבזמן הזה לא יתחייבו בכסוי? עונה הגמרא, כיון שנחירה נאסרה נחשב כנתנבלה, ואין על זה שם שחיטה המחייבת בכיסוי.

לרבי לא נאסר בשר תאוה במדבר אלא בבהמה ולא בחיה שואלת הגמרא, לרבי עקיבא מובן מה שנאמר: "אֶף פֶּאֶשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי וְאֶת הָאֵיל בֶּן תְּאֵכְלָנוּ" שהכתוב התיר לאכול בארץ ישראל בשר משחיטת בהמה כשהטמא והטהור אוכלים יחד, כשם שמותר להם לאכול במדבר בשר של חיה. אבל לרבי ישמעאל הלא אין מקריבים חיה למזבח וכיצד הותר להם לאכול חיה במדבר? עונה הגמרא, שהאיסור לאכול בשר תאוה במדבר, היה רק בבהמה ולא בחיה.

הסתפק רבי ירמיה, לפי רבי עקיבא הסובר אברי נחירה שהכניסום לארץ שנחירה התורה לישראל במדבר, האם אברי

133 ומה שנאמר: "ואל פתח אהל מועד לא הביאו" מדבר בקדשים, והכתוב: "בכל אות נפשך תאכל בשר" לא ללמד היתר בבשר תאוה, אלא כפי שדרש רבי אלעזר בן עזריה 'לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון'. והכתוב "וכי ירחק... וזבחת" בא להזהיר על השחיטה כשיכנסו לארץ. ואע"ג שמדבר בפסולי המוקדשין שנפדו על ידי מום, מ"מ לומדים משם לחולין (כדלקמן בת). 'מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים: מה פסולי המוקדשים בשחיטה, אף צבי ואיל בשחיטה', וצבי ואיל הם חולין. ר"ש.

בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהם לארץ מותר לאוכלן, שלא נאסר עליהם אלא לשחוט מכאן ולהבא אבל מה שכבר הותר לא נאסר. או שכל בשר נחור נאסר להם¹³⁴? ומבררת הגמרא, על איזה תקופה הספק. אם בשבע שכבשו הרי הותר להם באכילה אפילו דבר טמא, שכך אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב, כוונת הכתוב: "וּבְתַיִם מְלֵאִים כָּל טוֹב וְכוּ' וְאָכְלָתָּ וְשָׂבַעְתָּ", שהתיר להם 'כתלי דחזירי' באכילה, וודאי שהותר בשר נחירה? אלא לאחר מכאן בשבע שנים שחלקו. או שאפשר לבאר את הספק גם בבשר נחירה שהיה אצלם בשבע שכבשו, ויתכן שמה שהתורה התירה להם לאכול זה רק משלל אויביהם, אבל יתכן שבשר שלהם שנאסר לא הותר? תיקו.

אמר רבה, התנא כתב ושנה 'הכל שוחטין' והגמרא ביארה שהכוונה על הנשחטים, ובא התנא לומר 'הכל טעונים שחיטה ואפילו עוף', וכן כתב התנא 'לעולם שוחטין' והגמרא העמידה גם על הנשחטים, שחייבים בשחיטה אף לאחר שגלו, ולא חזרו להיתרם הראשון בנחירה כבמדבר. אולם מה באה כוונת התנא במה שאמר 'בכל שוחטים'? אם לומר ששוחטים 'בין בצור בין בזוכית בין בקרומית של קנה', הרי אין זה מדבר על שנחטים אלא על השוחטים, והיה לו לפרש את הכל בפירוש אחד? אלא אמר רבא, כל המשניות מדברות בשוחטים, 'הכל שוחטין' שנכתב פעמיים בא לרבות גם כותי וישראל מומר. 'לעולם שוחטין' הכוונה בין ביום בין בלילה כשאבוקה כנגדו ובין בראש הגג בין בראש הספינה¹³⁵, 'בכל שוחטין' לרבות ששוחטים בין בצור בין בזוכית בין בקרומית של קנה.

הסימן לפגימות הפוסלות ב'מגירה' למדנו במשנה ששחיטה במגל קציר ומגירה פסולה. מביאה הגמרא שאביו של שמואל עשה הרבה פגימות בסכין שאינן דומות זו לזו, ושלח לארץ ישראל לדעת איזו אסורה ואיזו כשרה, וכן עשה פעמיים ושלוש. שלחו לו, הסימן בפגימות הפוסלות: שהם כמגירה. כלומר שפגימותיה מכוונות לעומקם, וכשאתה מוליך צפרנך מסוף הסכין לראשה וכן מסופה לראשה

134 ואף על פי שכבר עבר, הוא משום 'דרוש וקבל שכר', שצריכין אנו לעמוד על האמת. רש"י.

135 ולחדש שאינו חשוד ששחט לשם ע"ז. רש"י.

הציפורן נכנסת לפגימה שבסכין.

סכין שיש בה פגם אחד יש חילוק בין 'אוגרת' למסוכסכת' תנו רבנן, סכין שיש בה הרבה פגימות פסולה כמגירה ואין חילוק בין אם הפגימות

הם 'אוגרת' כלומר ששני ראשי הפגימה חדים¹³⁶, לבין אם הם 'מסוכסכת' כלומר שהפגימה חדה מצד אחד¹³⁷. אולם סכין שאין בה אלא פגימה אחת, אם הפגימה אוגרת הסכין פסולה, ואם הפגימה מסוכסכת הסכין כשרה¹³⁸. ואמר רבי אלעזר, פגימה 'אוגרת'¹³⁹ הכוונה שיש לפגימה שתי זוויות חדות, 'מסוכסכת'¹⁴⁰ שלפגימה יש זווית חדה רק מצד אחד, והשני הוחלק במשחזות.

שואלת הגמרא, מדוע פגימה שחדה מצד אחת כשרה, הרי כשם שפגימה שחדה משתי צדדיה פוסלת כיון שהחוד הראשון מחליש את העור והבשר והחוד השני קורע את הסימן, גם פגימה מצד אחד קודם הסכין מחליש והחוד קורע? עונה הגמרא, שהחוד נמצא בראש הסכין ולכן ודאי שהפגימה לא קרעה. שואלת הגמרא, והרי בהליכתה החלישה ובחזרה קרעה את הסימן? עונה הגמרא, שהוליך ולא הביא.

אמר רבא, שלש מדות בסכין: א. 'אוגרת' לא ישחוט, ואם שחט שחיטתו פסולה. ב. 'מסוכסכת' לא ישחוט בה לכתחלה, ואם שחט שחיטתו כשרה¹⁴¹. ג. סכין שנפל בה פגם גדול, והוחלקו העוקצים במשחזות וגובה הסכין נמוך שם, שוחט בה לכתחלה.

שאל רב הונא בנו של רב נחמיה לרב אשי, אמרת לנו משמו של רבא, מסוכסכת פסולה אפילו דיעבד. והרי שנינו בברייתא, מסוכסכת כשרה? עונה הגמרא שיש לחלק בין מקום שהוליך והביא, ואז השחיטה פסולה. לבין אם הוליך ולא הביא שהשחיטה כשרה.

שאל רב אחא בנו של רב אויא את רב אשי, מה הדין בסכין הדומה לישער

136 כשיש פגימות הרבה – אפילו כולן מסוכסכות, עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר, והפגם השני בא לסימן וקורעו. רש"י.

137 ומה ששנינו לקמן שלבית הלל השוחט במגל כשר, מדובר כשהפגימות מאוד כפופות. רש"י.
138 מכשרים לקמן כשהוליך ולא הביא, שלא פגעה השחיטה בעוקץ משהגיע לסימנין, ודווקא כשהוא בראש הסכין, שכשהגיע לעוקץ – עדיין לא קרע העוקץ את הסימן בירידתו. רש"י.

139 'אוגרת' – לשון "אגרה בקציר מאכלה" לשון אסיפה: שאוגרת הציפורן לתוכה בין שני עוקציה. רש"י.

140 ואינה אוגרת אלא מסוכסכת ומחככת בין הסכין והבשר. רש"י.

141 ואפילו הכי לא ישחוט לכתחלה, שמא יוליך ויביא. רש"י.

השבליים שאינו חלק אולם אין בה פגם? אמר לו, הבא לנו בשר שנשחטה בסכין כזה ונאכל.

הצורך בחכם שיבדוק סכין הוא
מדרבנן
אמר רב חסדא, מניין לבדיקת סכין מן התורה?
שנאמר בשאול: "ושחטתם בזה ואכלתם"

משמע שבדק סכין ונתן להם לשחוט דוקא בו. שואלת הגמרא, מה החידוש שצריך לבדוק, הרי בסכין שעושה נקב בוושט הבהמה נעשית טריפה ולכן יש לבדוק שזה לא יקרה? עונה הגמרא, החידוש שיש לתת לחכם שיבדוק. שואלת הגמרא, והרי אמר רבי יוחנן, שלא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם, וכאן הביאו מקור מהתורה? עונה הגמרא, שזה דין דרבנן והכתוב רק לאסמכתא בלבד.

אופן בדיקת הסכין
מביאה הגמרא, שבארץ ישראל בדקו את הסכין כנגד השמש לראות אם אינה

פגומה¹⁴². בנהרדעא בדקוה על ידי שמוליך את חודה על פני המים ונוגעה מעט, ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה¹⁴³. רב ששת בדקה בראש לשונו, כין שהיה סגי נהור. רב אחא בר יעקב בדקה בחוט השערה. בסורא אמרו, סכין באה לשחוט בשר ולכן עיקר הבדיקה נעשית בבשר, או בראש לישנא או בבשר אצבעו¹⁴⁴.

בדיקת צדדי הסכין
אמר רב פפא, צריכה בדיקה בבשר האצבע ובצפורן, ובשלוש כיוונים: בחודו ובצדדיו.

אמר רבינא לרב אשי, רב סמא בנו של רב משרשיא אמר לנו משמך שאמרת לו משמו של רבא, הסכין צריכה בדיקה בבשר האצבע ובצפורן, ובשלוש כיוונים: בחודו ובצדדיו. אמר לו, בדיקה עלבשר האצבע ובציפורן צריכה, אבל לא משלשת כיווניה אלא בחודה. ויש אומרים, שענה לו שאכן כך אמר, אבל לא אמר כן משמו של רבא¹⁴⁵.

142 ל"א: הולך ומעמידה בשמש, חודה למעלה, ומסתכל בצילה של סכין, ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל, שהחמה נכנסה בפגם. רש"י.

143 ל"א: הופך חודה למעלה, ומטפסף על חודה אם יש שם פגם המים נעצרים שם. לשון מורי. רש"י.

144 אבל בדבר אחר אינה בדיקה, שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר, או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אף על פי שאין פגם לקלקל הסימן. רש"י.

145 כל מקום שנאמר 'משמיה דפלוני', לא שמעה ממנו אלא מאחרים שמע, שקבלוה ממנו. רש"י.



‘בית השחיטה מרווח רוח’

רבינא ורב אחא בנו של רבא ישבו לפני רב

אשי והביאו לפני רב אשי סכין שיבדקה.

אמר לרב אחא בנו של רבא שיבדקה! בדקה בבשר האצבע ובצפורן,

ובשלוש כיוונים: בחודו ובצדדיו. אמר לו, ‘יישר’, יפה עשית! וכן

אמר רב כהנא. רב יימר אמר, בבשר האצבע ובצפורן צריך, ובשלוש

כיווני החוד לא צריך. שכן אמר רבי זירא אמר שמואל, ליבן סכין ושחט

בה שחיטתו כשרה, קודם שיכוונה הסימן בליבון הוא נחתך בחידוד.

ושאלה הגמרא, הרי יש חשש שנכוונה מצדדי החוד לפני החיתוך, והיא

טרפה כיון שהוושט נשרף? והגמרא יישיבה, שיש מקום בבית השחיטה,

והסימנים נחתכו ולא נשרפו. וכן כאן לחשוש שפגם שבצד הסכין יקרע,

שהרי ‘בית השחיטה מרווח רוח’ ואין צידי הסכין נוגעים בסימן שכבר

נחתכו מחודה של סכין¹⁴⁶.

אמר רב הונא בר רב קטינא אמר רבי שמעון

הלכות שפגימה פוסלת בהם

בן לקיש, לגבי שלש הלכות מצאנו שפגימה

פוסלת: א. הפוגם עצם בפסח, עובר בלאו יעצם לא תשברו בו¹⁴⁷, ב.

פגימת אוזן בבכור נחשבת למום המתירו להשחט במדינה, ג. פגימת

מום בקדשים נקבות¹⁴⁷. ורב חסדא אמר, אף פגימת סכין. והחולק עליו

לא מנה את פגימה בסכין, כיון שלא מנה אלא את הדינים הנוהגים

בקדשים ולא בחולין. וכל הפגימות, שיעורים כשיעור הפגימה הפוסלת

במזבח¹⁴⁸, ששיעורו כדי שהצפורן תתעכב בה. מקשה הגמרא, ששנינו

בברייתא, כמה פגימת המזבח? רבי שמעון בן יוחאי אומר טפה, רבי

אליעזר בן יעקב אומר כזית? עונה הגמרא, פגימה בסיד שעל המזבח

הוא אכן כמחלוקת התנאים. אבל בפגימה שעל אבן של המזבח שיעורו

הוא בפגימת הציפורן.

146 ואפ"ה קמ"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכל האמוראים שאמרו 'צריכא אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא'. ואם שכח ולא בדק קודם שחיטה, בודק לאחר שחיטה. רש"י.

147 כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימות שאינן נוהגות בבכור, וכפי ששנינו במשנה בבכורות 'נפגם הזובח בבכור או הערוה' שפת בית הרחם של נקבה. רש"י.

148 מזבח שנפגם פסול, נלמד (זבחים נט.) ממה שנאמר: 'וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו'', וכי עליו אתה זובח? אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר. רש"י.



